

El sentit cristià del compromís

Bona tarda i moltes gràcies per venir. I gràcies també a la Fundació per la invitació i al Josep M. per la presentació.

Creguin-me que no és falsa modèstia si els dic que em sento tan capacitada com qualsevol de vostès per respondre a l'enunciat que ens planteja la Fundació Maragall en aquest cicle sobre el compromís. Però intentaré donar-los raó d'alguns dels fonaments que per mi té el sentit cristià del compromís i espero que compartint-los, els resultin suggeridors.

En primer lloc, m'agradaria recuperar un concepte de la primera xerrada d'aquest cicle, que de manera tan estimulante ens va exposar el filòsof Josep M. Esquirol. Ell parlava del compromís com a resposta necessària a la crida de l'altre, perquè no ens podem reconèixer en un jo, en la nostra pròpia identitat, si no és per l'existència d'un altre. I és només des de la identitat d'un mateix que podem relacionar-nos entre nosaltres i establir vincles. Aquí hi ha l'arrel del compromís i, per mi, de la responsabilitat.

A aquesta consciència antropològica, filosòfica, de la humanitat, els cristians hi afegim una lectura creient, que com a fills de Déu que ens sentim, ens obliga en relació amb els nostres germans.

Per preparar aquesta xerrada, he mirat de recordar quines són les meves lectures evangèliques fundacionals, aquelles que orienten el sentit, no ja del meu compromís, sinó de la meva vida, i les he posat en relació amb cinc dimensions del compromís:

- > el compromís amb un mateix
- > el compromís amb l'altre
- > el compromís amb el món
- > el compromís amb la terra
- > el compromís amb Déu

En primer lloc, i en un terreny més personal, sento que com a creients tenim la sort i la desgràcia de no sentir-nos mai sols. Déu ens acompanya en tot allò que fem, en les decisions que prenem, en els encerts i els errors que cometem.

Malgrat l'arrogància de creure'ns que tot depèn de nosaltres, sentir-se acompanyat per Déu és ser conscient que no tot depèn de mi, que sóc tan sols una petita part d'un projecte molt més gran, i que jo no sóc jo si no sóc en relació als altres.

Al mateix temps, sé que sentir-me acompanyada per Déu m'obliga a ser responsable, per Ell, per mi, i per tota la comunitat, perquè del que jo faci en depèn també la felicitat i el progrés del meu pròxim. És intentar no perdre de vista mai les persones, sobretot els més febles de la cadena, és mantenir una certa sensació permanent d'incomoditat, d'alerta, de neguit, de tremp per voler estar a l'alçada.

> Fets 4, 11 "Ell és la pedra menyspreada per vosaltres, els constructors, i que ara és la pedra principal"

és per mi una de les lliçons més boniques i radicals d'humilitat de l'Evangeli, perquè parla de construir, un verb que farà servir sovint avui.

Comencem pel principi.

EL COMPROMÍS AMB UN MATEIX

La vida és un do, un regal, el primer regal. Fruit de l'atzar, de l'amor i de l'amor de Déu, Déu ens ha fet persones, ens ha donat la vida i ens ha donat la màxima llibertat i autonomia per viure-la. I crec que precisament per això el primer compromís, la primera responsabilitat és amb un mateix.

Per mi el respecte és el punt de partida del compromís, amb un mateix, tant com ho és del compromís amb l'altre i amb tot el que m'envolta. El respecte pel propi cos i per la inviolabilitat de la intimitat i la dignitat de l'altre.

Els que hem crescut amb l'espiritualitat de la revisió de vida, la que ens fa "**veure, jutjar i actuar**", portem interioritzat un mecanisme que ens fa estar en alerta constant sobre les nostres actituds i en quina mesura aquestes són transformadores o no del nostre entorn.

En aquest sentit, voldria trencar una llança a favor del compromís cristià, precisament, contra la mala premsa de la cultura judeocristiana que parla del sentiment de culpa com a inhibidor de la llibertat o bloquejador de l'acció, quan per mi la potència de la fe és precisament la de fer-nos creure en el seu poder transformador. Els cristians no actuem estigmatitzats per la culpa, el sofriment o el martiri, sinó per l'esperança i el missatge d'alliberament per a tothom.

Comprometre's és construir en els entorns que ens ha tocat viure, sens perjudici dels compromisos dels que deixen casa seva i van a construir comunitats amb gent de l'altra part del món portant el compromís de l'acció a la màxima potència o els que es reclouen en un monestir com a espai de significat de transcendència i espiritualitat per a tots amb la màxima cura d'espais naturals i patrimonials en què l'art i la bellesa ajuden a transcendir-nos.

I per últim voldria apuntar una crida de Déu que sempre he percebut com un repte (i entendran que avui que d'alguna manera m'exposo li tingui encara més respecte), i és el de donar **valor a la paraula**, al

> Mt 5, 37 "Digueu sí, quan és sí; no, quan és no".

En un món ple de soroll, crec que és important fer emergir una paraula veritable, conscient. Costa molt no deixar-se arrossegar pels tòpics, les obvietats, i anar contracorrent, però hem de ser valents i humils, i deixar que siguin la nostra veu i els nostres actes els que parlin de Déu,

seguint a Simone Weil. El respecte per un mateix passa per l'honestedat personal.

Per això fa uns anys em va marcar molt una xerrada de Juan Maria Goicoechea, consiliari mundial del Moviment Internacional d'Intel·lectuals Catòlics, el qual, en una xerrada a Montserrat (en Josep M. també hi era) va anar llistant, com en les lletanies de Pasqua, tot allò que ell creia que havíem de fer "més en menys". És a dir, anar a l'essencial de les coses, no perdre's en el soroll, saber prioritzar.

El que en diem "fer una lectura creient de la realitat", saber llegir signes dels temps, esdevé, doncs, una obligació per assenyalar injustícies i donar veu i visibilitat al més feble. Passar del jo al tu.

Passo, doncs, a parlar d'

EL COMPROMÍS AMB L'ALTRE

Diu el text d'introducció a aquest cicle: "La globalització de la indiferència ens posa avui en un compromís". M'agrada que aparegui aquest doble sentit. És una crida a l'acció i un reconeixement de com posa en risc la nostra comoditat.

Pels qui no ho sàpiguen, aquest terme de "globalització de la indiferència" el va fer servir el Papa Francesc en l'homilia de la missa que va celebrar l'estiu del 2013 a l'illa siciliana de Lampedusa, port del Mediterrani que és lloc d'arribada de milers i milers de persones en pasteres des de l'Àfrica.

Aquesta homilia va tenir una significació especial, tant pel que va dir, per aquesta denúncia de la indiferència davant el drama de la immigració i les morts de la Mediterrània, com per la simbologia de ser la primera sortida oficial de Roma que feia, després de la seva elecció, quatre mesos abans.

Només 8 mesos després de ser escollit, el mateix papa Francesc

publicava la seva primera exhortació apostòlica, en la que posa l'accent en l'alegria de l'Evangelí:

Diu l'*Evangelii Gaudium* en el seu número 199. "El nostre compromís no consisteix exclusivament en accions o en programes de promoció i assistència; el que l'Esperit mobilitza no és un desbordament activista, sinó primer que res una atenció posada en l'altre «considerant-lo com una única cosa amb si mateix». Aquesta atenció amant és l'inici d'una veritable preocupació per la seva persona, a partir de la qual desitjo buscar efectivament el seu bé."

Queda clar, doncs, que **l'altre és el germà**, qualsevol de nosaltres, però abans que ningú, és clar, ho és el pobre. El compromís amb l'altre és el del descentrament: no sóc jo qui ha d'estar al centre de la meua vida, sinó l'altre. L'opció preferencial pels pobres ha de ser la prioritat. És la pedra que corona l'edifici i la pregunta que ressona:

> Gn 4,9 "--On és el teu germà Abel?"

Sempre hi haurà la pregunta per l'altre, pel germà.

El missatge de l'amor, del lliurament total es resumeix bé en aquest passatge:

> Mt 22, 37 "Estima el Senyor, el teu Déu, amb tot el cor, amb tota l'ànima, amb tot el pensament i amb totes les forces. El segon és aquest: Estima els altres com a tu mateix. No hi ha cap manament més gran que aquest."

I l'altre no és altre que Déu:

> Mt 25, 37 "Perquè tenia fam, i em donàreu menjar; tenia set, i em donàreu beure; era foraster, i em vau acollir; anava despullat, i em vau vestir; estava malalt, i em vau visitar; era a la presó, i vinguéreu a veure'm.

»Llavors els justos li respondran:

»--Senyor, ¿quan et vam veure afamat, i et donàrem menjar; o que tenies set, i et donàrem beure? ¿Quan et vam veure foraster, i et vam acollir; o que anaves despullat, i et vam vestir? ¿Quan et vam veure malalt o a la presó, i vinguérem a veure't?

»El rei els respondrà:

»--Us ho asseguro: tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus més petits, a mi m'ho fèieu."

Si recorden el passatge sencer de la paràbola, a continuació d'aquesta versió en positiu, Jesús formula el missatge a la inversa, per denunciar que quan passem de llarg, estem deixant de banda Déu, però jo prefereixo la primera formulació.

EL COMPROMÍS AMB EL MÓN

Crec que aquest és l'apartat que m'ha quedat més extens, ja em perdonaran...

El compromís amb el món deriva necessàriament de l'anterior. La convivència amb l'altre ens fa construir comunitats en què imperin els valors de la Justícia, la Veritat i la Fraternitat. El creient participa d'aquest compromís i d'aquesta **responsabilitat AMB tota la comunitat**, no creant-ne una de pròpia al marge, ni sentint-se'n superior. No podem construir mons paral·lels que no comptin amb l'altre. Hem d'exercir un cristianisme que mogui i commogui. Una fe-refugi trairia els germans perquè la nostra primera responsabilitat és amb el món.

Què ens diu sinó el papa Francesc amb el seu "metan lío"?

Jo sempre he defugit la generalització de l'acusació de l'individualisme o la manca de valors en el món. Des d'una certa ingenuïtat, potser, però també des del convenciment profund i irrenunciable en la bondat de l'home i la seva capacitat de transformar la realitat.

> Mc 9, 35 "Aleshores s'assegué, va cridar els Dotze i els va dir: --Si algú vol ser el primer, que es faci el darrer de tots i el servidor de tots."

La **justícia social** passa per una conversió personal i una experiència política de canvi, de transformació de les estructures econòmiques i de poder per fer-les redistributives i garantir l'equitat. I deixeu-me que us digui que si hi ha una lluita de la que em sento part en aquests moments, que ateny el compromís amb l'altre i amb el món és la lluita feminista. Jesucrist ho va demostrar infinitat de vegades i en canvi sembla que tenen més predicament uns suposats fonaments teològics que en realitat són més eclesials o clericals o fills de la tradició que discriminen de manera injustificable la dona, dins i fora de l'església.

La radical igualtat en termes de drets entre homes i dones és inqüestionable. El relat de la Creació els fa iguals, a semblança seva.

> Lc 13, 21 "Els digué una altra paràbola:
--Amb el Regne del cel passa com amb el llevat que una dona va posar dins tres mesures de farina, fins que tota la pasta va fermentar."

Aquesta és per mi la clau d'interpretació del paper de l'església, com a comunitat de creients, enmig del món.

L'església és imperfecta com tota comunitat ho és. Ara ho dèiem. Malgrat que nosaltres assumim un compromís de bondat, de fer el bé, com a pràctica de l'Amor. El compromís és per damunt de tot de testimoniatge, de coherència de fets i paraules. Per mi és molt important que se'm reconegui com a **part d'un col·lectiu que viu un cristianisme inclusiu**, que no pretén fer distincions de bons i dolents, de salvats i enfonsats. Crec fermament que als creients se'ns convida a l'optimisme i la proposta, i no al pessimisme i la condemna. Fa poc llegia una frase de Mario Benedetti que em va agradar molt: «No sé si Déu existeix però, si existeix, sé que el meu dubte no el molestarà.» Aquest és el Déu que vull compartir amb els meus germans. Jo em sento més còmode amb la idea de descobrir Déu caminant, en l'acció, en la marxa, com els deixebles d'Emmaús, que imagino miops, perduts, humanament febles.

El compromís és la condició de possibilitat de la comunitat, perquè no hem estat cridats a viure sols sinó a **construir comunitats**. Aquesta idea de la comunitat té en aquests moments un cert predicament en la cosa pública com a relat de superació de l'anàlisi social en termes de classes socials i contra l'hegemonia del capitalisme. Seguint el pensament de Marina Garcés sobre el comú, és impossible ser només un individu. Existir és dependre i deixar-se comprometre és aprendre a dir nosaltres.

La construcció de comunitats que prioritzen el treball en xarxa per damunt de les ordenacions jeràrquiques ha de ser el nostre objectiu. En aquest sentit, i com a part d'una comunitat de creients, que és necessàriament plural, també vull fer una reivindicació del compromís col·lectiu més que el del salvapàtries. Abans escoltar que dir. Abans mirar que fer. I sento igualment que no són prou els esforços que fem també per compartir compromisos, valors i espiritualitat amb els germans d'altres confessions.

La participació política en termes generals es tradueix també en el compromís en tant que **militància política** en partits o sindicats, i fins l'assumpció de càrrecs de responsabilitat. Aquest és i ha de ser quelcom normalment assumit en les nostres societats, malgrat les dificultats dels prejudicis sobre l'acció interessada o els evidents riscos per la vida personal.

És obvi per mi que la fe no vincula a una opció política determinada o una altra --això em sembla que ja està superat—i això ens ha de permetre obrir finestres i que corri l'aire en molts passadissos eclesials.

De fet, sobre la dimensió política del compromís no puc més que subscriure el que el mateix Josep M. Carbonell va escriure fa pocs anys a *Creure encara?* sobre la inevitable tensió entre la llei de Déu i la llei dels homes, perquè la llei de Déu no pot ser mai regulada o codificada per damunt de la llei universal de l'Amor. "Sé que els camins de mediació no són fàcils, sé que són camins moltes vegades plens de

giragoneses i d'errors, però mantenir la mirada vers Déu, recordar i sentir la primacia de la Llei de Déu, endinsar-se en la lògica inabastable de l'Amor de Déu, cercar la justícia des de l'opció preferencial pels pobres, defensar la vida i la dignitat de les persones, forma part del nord indefugible de l'acció política dels cristians". No hem de posar límits al nostre compromís, prengui la forma que prengui.

> Mt 4, 23 "--És que algú porta una llàntia per posar-la sota una mesura o sota el llit? No és per col·locar-la en el portallànties? No hi ha res d'amagat que no s'hagi de descobrir, ni res de secret que no s'hagi de conèixer. Si algú té orelles per a escoltar, que escolti."

M'agrada fer esment també en aquest punt, del fet que el compromís cristià està lligat a una pràctica de l'ètica dels comportaments quotidians i també al desenvolupament d'unes ètiques aplicades. En la meva militància en el Moviment de Professionals Catòlics de Barcelona, he après molt dels meus companys sobre això. Perquè en la nostra societat occidental, la que ens ha tocat viure, la dimensió professional no és accessòria sinó troncal a la nostra vida.

EL COMPROMÍS AMB LA TERRA

També em sembla molt coherent dins la trajectòria del pontificat del papa Francesc que una de les dues encícliques que ha redactat fins ara, hagi estat dedicada a la terra i a l'ecologia. *Laudato si'*, el 'lloat sigueu' del *Càntic de les criatures* de Sant Francesc, del 2015.

Francesc fa en aquest text tant una lloança a la bellesa del món com una denúncia al maltractament que en fem els homes. Citant a Eduard Ibáñez, director de Justícia i Pau, que ha estudiat a fons l'Encíclica "En el fons, aquí hi ha un procés pel qual l'home s'ha anat escindint del món. En el procés lògico-racional, l'home ha anat conceptualitzant-se a si mateix com un subjecte separat del món, al qual veu com un pur "objecte" que es troba a fora, matèria "informe" a la seva disposició per tal de posseir, manipular i explotar, un pur "recurs"."

Un suposat avenç de la societat en termes de benestar, no pot servir per justificar el que ja s'anomena depredació del planeta. Així ho denuncien totes les organitzacions internacionals que ens han fet veure que l'avenç social no pot desatendre la lluita ecològica. L'home modern ha fet de depredador del món que li ha estat donat. Hauríem de recuperar aquí, de nou, el concepte del descentrament, per tornar a posar l'equilibri en la terra, entre totes les criatures, i el respecte al medi.

> 2 Co 4,7 "Però portem aquest tresor en gerres de terrissa, perquè quedi ben clar que aquest poder incomparable ve de Déu, i no pas de nosaltres."

El combat de l'ecologia ja no es pot llegir separatament del combat per la justícia. Torno a citar Ibáñez: "Es mostra així com, per a Francesc, la destrucció del medi ambient té justament les mateixes arrels morals profundes que també generen pobresa, desigualtat i vulneració de drets humans en el món, arrels que es troben en la crisi ètica, cultural i espiritual de la humanitat."

És que potser no ens hem de sentir responsables i compromesos d'un món en el qual el 18% de la humanitat consumeix el 80% de l'energia del planeta? L'ecòleg Josep M. Mallarach calcula que el deute ecològic de Catalunya és 7 vegades més gran que el deute econòmic. En som conscients? Quins són els obstacles per al nostre compromís en aquest sentit? La negació del problema i la fe en el mite del progrés (sense atènyer a les conseqüències al pati del darrere del veí, que és de tots.)

EL COMPROMÍS AMB DÉU

El compromís del cristià és ser profundament del món i amb el món i també d'obertura al transcendent.

Agafem aire, i recordem el que deia al principi, no estem sols en aquesta responsabilitat. El compromís cristià té una dimensió atemporal perquè té vocació de transcendència, d'eternitat. No parlem

d'un període de temps, amb més o menys intensitat, sinó d'una manera de ser en el món i de ser en relació a Déu. Els homes som una baula més d'una història sagrada.

El compromís amb Déu no és el de l'obligació, sinó el de l'acceptació lliure, com Maria, i el de la gratitud. Sé que el llistó està molt alt, i comparteixo els versos del *Càntic de Maria*

> Lc 1, 46-48 "Maria digué:

-La meva ànima magnifica el Senyor, el meu esperit celebra Déu que em salva, perquè ha mirat la petitesa de la seva serventa."

però no ens podem amagar de Déu. Déu ens veu, ens estima i ens accepta com som.

> Gen 3, 8-9 "Quan l'home i la dona van sentir els passos del Senyor-Déu, que es passejava pel jardí a l'aire fresc de la tarda, es van amagar entremig dels arbres del jardí, perquè el Senyor-Déu no els veiés. Però el Senyor-Déu cridà l'home i li va dir:

--On ets?"

I malgrat que la seva mirada és sempre amorosa, un dels versets més tristos, que m'impresionen cada any en la missa de Rams és aquest:

> Lc 22, 61-62 "Llavors el Senyor va girar-se i mirà Pere; i Pere es recordà de les paraules que el Senyor li havia dit: «Abans que avui canti el gall, m'hauràs negat tres vegades.» I així que va ser fora, va plorar amargament."

El compromís de Déu amb el seu poble és el de la fidelitat, el de mostrar-se sempre al seu costat, fins i tot davant la nostra negació o la incomprensió que genera el problema del mal.

Una última qüestió que voldria plantejar és la de si ens podem preguntar, finalment, quin és el **fet diferencial** del compromís d'un creient respecte d'algú que no ho és, si és que n'hi ha cap? Per mi no n'hi ha, ni en el viure ni en el conviure, però sí se m'han acudit tres aspectes que ens distingeixen:

- La dimensió de sentit de la transcendència.
- La màxima radicalitat d'entrega del model de Jesucrist.
- La responsabilitat de l'esperança, d'un altre món possible, d'un Regne de Déu que anem fent, com podem, entre tots.

I que Déu hi faci més que nosaltres.

Moltes gràcies!

Núria Iceta

Barcelona, 9 de maig de 2019